

Op verhaal komen: een contextuele bijbelstudie over Mozes als vreemdeling

Nodig: Bijbel, flipover, stiften, liedboeken

Bijbelstudie over Exodus 2:15b-22

Stap 1: Openen en kennismaken

Begin de bijeenkomst door iedereen welkom te heten, gevolgd door een kort liturgisch moment/gebed/lied.

ZIEN – Verkennen van het eigen verhaal

Stap 2: Introductie en context

Er zijn twee opties.

- Praat met elkaar over 'vreemdeling zijn', 'vervreemding' en actuele berichten over vluchtelingen.
- Wat houdt de deelnemers op dit moment vooral bezig in het werk, de eigen context? Hiervoor zou je de deelnemers in tweetallen elkaar kunnen laten interviewen. Terug in de groep vertelt elke deelnemer in een zin wat is blijven hangen van dat wat de ander vertelde.

IN GESPREK MET DE TEKST – Verkennen van het bijbelverhaal

Stap 3: Bijbel openen

Lees de tekst in de aanwezige vertalingen (meerdere vertalingen helpen). Vraag de deelnemers de tekst hardop te lezen (om beurten een vers).

Lees met elkaar: Exodus 2:15b-22.

Stap 4: De tekst bestuderen

Vragen voor de hele groep:

1. Waar gaat deze tekst over?

Deze vraag moet aan de hele groep gesteld worden zodat ze naar elkaar kunnen luisteren. Schrijf de antwoorden op een groot vel zodat iedereen het kan zien (en lezen). Neem de tijd, het kan soms even duren voordat de deelnemers realiseren dat ze alles mogen zeggen wat er bij deze tekst aan ideeën naar boven komen. De vraag blijft wel: waar gaat deze tekst over? Dus niet: wat is de kernboodschap van deze tekst!

2. Wat weten we over Mozes, tot aan deze tekst?

Ook deze vraag is voor de hele groep en de antwoorden kunnen weer opgeschreven worden. Belangrijk punt: het gaat om dat wat de deelnemers weten over Mozes tot aan deze tekst, niet over wat Mozes na deze tekst nog allemaal gaat doen.

Stap 5: In kleine groepjes de tekst bestuderen

Voor de bijbelstudieleider: onderaan is wat achtergrondinformatie bij de tekst die u als facilitator kan helpen.

Verdeel de deelnemers in kleine groepjes, vier tot zes mensen per groepje is ideaal. Zorg dat ze allemaal een groot vel hebben en stiften zodat ze daarop hun presentatie kunnen weergeven voor later, terug in de grote groep. Geef hun de volgende vragen:

- Welke personages zitten in dit stukje tekst, wat weten we van ze?
- Wat gebeurt er bij de waterput? (v.17) Denk eens aan waterputten in de Bijbel...
- Waarom is Reuel verrast? (v.18)
- Wat zeggen de dochters (v.19) en hoe reageert hun vader vervolgens?
- Wat is het gevolg van deze reactie?

Stap 6: Terugkoppeling vanuit de kleine groepjes naar de grote groep

De groepen presenteren hun bevindingen in de grote groep.

Lees vers 22, de uitspraak van Mozes. Dit kan plenair of in de groepjes. Praat met elkaar over de volgende vragen, neem de tijd voor elke vraag:

- Wat zegt deze uitroep van Mozes?
- Wanneer ben/word je een vreemdeling?
- Hoe spreekt deze tekst tot onze context?

HANDELEN – Samen werken aan verandering

Stap 7: Terugkoppelen aan eigen leven en context

Geef de deelnemers de opdracht om even, ieder voor zich, na te denken wat ze gaan doen als reactie op dit verhaal. Laat ze hun reacties opschrijven. Als de sfeer veilig is mogen ze het uitspreken. Als dit niet goed voelt, dan hoeft dat niet.

Een mogelijkheid is om de papiertjes met de voorgenomen handelingen bij de afsluiting te gebruiken.

Stap 8: Afsluiten

Sluit de bijeenkomst af. Dit kan door in een kring te gaan staan waarbij iedereen zijn papiertje rond een kaars op de grond legt, een lied te zingen, een gebed uit te spreken, deelnemers een woord te laten zeggen van dat wat ze mee naar huis nemen...

Achtergrondinformatie voor de facilitator

Het lijkt een heel kort stukje tekst. Het verhaal van Mozes in het biesenmandje is heel bekend, net als de brandende braamstruik, de uittocht uit Egypte en de tien geboden. De tussenliggende teksten lijken minder belangrijk, waardoor het juist goed is om er eens een lange tijd bij stil te staan.

Mozes is op de vlucht geslagen nadat de farao erachter is gekomen dat hij een Egyptenaar vermoord heeft. Hij komt in een voor hem onbekend gebied, heeft de woestijn moeten oversteken. Een behoorlijke afstand voor iemand die aan de luxe van het Egyptische hof gewend is.

De eerste vraag legt de tekst open, er zijn zoveel antwoorden mogelijk die verschillende, belangrijke, aspecten van de tekst naar boven brengen. Waarschijnlijk komen onderstaande thema's langs.

- Vreemdelingen
- Uithuwelijking
- Gender rollen, man/vrouw
- Gastvrijheid

De tweede vraag laat de deelnemers teruggaan naar de tekst omdat ze op zoek gaan naar alle personages in de tekst. Mozes, de zeven dochters van Reuel, Reuel (later Jethro), de herders, Zipporah en Gersom komen aan de orde. Daarna volgen vragen die steeds weer teruggaan naar de tekst, er wordt ingezoomd op de structuren achter de tekst, maar de lijn van vragen werkt toe naar de gastvrijheid die Mozes ontvangt, als vreemdeling. De zussen en Reuel weten niets van zijn achtergrond als Mozes daar bij die put zit en te hulp schiet. Hij is op de vlucht, ziet eruit als een Egyptenaar, is Hebreeër, moordenaar, maar Reuel geeft zijn dochter als vrouw. Is ultieme integratie trouwen met iemand van de andere cultuur? Deze tekst staat het stellen van dit soort vragen toe, het opent een ruimte om te praten en te discussiëren over vreemdelingen, vluchtelingen en integratie.

Het is opvallend dat Reuel aan zijn dochters vraagt waarom ze nu al terug zijn. Blijkbaar worden ze elke dag door de herders lastiggevallen en moeten ze wachten tot die klaar zijn met het water geven aan de schapen. De macht die Reuel als priester heeft, is niet genoeg om zijn dochters voor te laten gaan bij het putten van water. Reuel, vriend van God, komt uit de context van het oude nabije midden oosten met duidelijke hiërarchische patriarchale structuren. Als priester staat hij vrijwel bovenaan de ladder van de maatschappij. Zijn dochters, waarschijnlijk allemaal ongetrouwde vrouwen, staan niet zo hoog. Het zijn de dochters die de schapen te drinken moeten geven. Had Reuel dan geen zonen die tegen de herders in konden gaan? Doordat de vragen steeds weer naar een volgend vers verwijzen wordt er steeds dieper in de tekst doorgedrongen waardoor dit soort onderwerpen en gesprekken naar boven kunnen komen.

In stap 6 en 7 wordt er een link gemaakt naar de eigen leefwereld. Het gevoel van vervreemding kan besproken worden maar het is zeker aan te raden om met elkaar over

vluchtelingen te praten, AZC's en wat we daar als gemeenschap voor kunnen betekenen. Wat is integratie? Probeer het gesprek zo concreet mogelijk te maken: wat doe ik als reactie op dit verhaal?

Verhaal uit eigen land

Tijdens een bijbelleesochtend in Zeeuws-Vlaanderen spraken we over hoe je een vreemdeling kunt zijn in je eigen dorp, dat er zoveel om je heen kan veranderen waardoor je je ontvreemd voelt. Ook vertelde een deelneemster dat ze als vreemdeling naar het dorp gekomen was en (nog steeds) moest constateren dat je 'eens een vreemdeling, altijd een vreemdeling' bent. Zodra er iets gebeurde was zij weer 'die van buiten', terwijl ze al jaren in het dorp woonde. Door deze bijbeltekst konden we daar in alle veiligheid en vrijheid over praten.

Bekijk ook de algemene instructie voor een bijbelstudie op <https://www.protestantsekerk.nl/contextueel-bijbellezen/>. Daar vindt u aanwijzingen om de bijbelstudie te begeleiden. Bereid het goed voor en let met name op hoeveel tijd er is. Het is aan te raden zeker twee uur in te plannen, of anders het programma over twee avonden te verdelen. Maak van tevoren keuzes en een tijdspad. Deze opzet is een leidraad, natuurlijk kunt u de opzet ook aanvullen of aanpassen aan de groep.

Door Hanna Wapenaar, die voor Kerk in Actie werkte in Zuid-Afrika